

САМБУК
Ростислав Федосієвич

Скіфська чаша

ОАДГ Т Т ²ЕУ
Г АА×АЕУГ А ЕГ ЕАА – АТ АААГ

УДК 82-312.4
ББК 84(4Укр)-5(2)
С17

Серію “Український детектив”
засновано 2009 року

Самбук Р.Ф.

С17 Скіфська чаша. Повість. — Тернопіль: Богдан,
2011. — 432 с. — (Серія “Український детектив”).

ISBN 978-966-10-1135-8

“Скіфська чаша” — це напружений, інтригуючий історичний детектив, у якому переплетені два часи — скіфська епоха та друга половина ХХ століття. Не може не вразити дивовижна розповідь про молодого скіфа Агала — творця коштовної чаші, про побут, звичаї та боротьбу його племені. Та минають віки — і чашу, знайдену при розкопках скіфського кургану, викрадають злочинці. Пошуки безцінної реліквії, які очолив капітан Сергій Хаблак, перипетії життя карного розшуку й прокуратури захоплюють читача напругою та інтригою.

УДК 82-312.4
ББК 84(4Укр)-5(2)

Охороняється законом про авторське право.

Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора та видавництва.

ISBN 978-966-10-0951-5 (серія)
ISBN 978-966-10-1135-8

© Видавництво “Навчальна
книга – Богдан”,
майнові права, 2011

Частина перша

СКІПУР І АГАЛ

Спекотний полудневий вітер ніс запах полину, лоскотав ніздрі, збуджував і тривожив, манив неозорими просторами — на серці ставало щемко, Агал заплющував очі і, здавалося, лежав один серед безкрайнього степу на м'якій ковилі: тільки шерехтіла трава від легких доторків вітру й здивовано посвистував ховрах, збентежений неочікуваним сусідством.

А вітер, спотиньга, зачепившись за ольвійську стіну, виривався на лиманну широчінь, ширяв над водою, полохаючи чайок, гнав хвилі, пустотливо бризкався піною і, набравшись дрібних бризок, важчав, статечнішав і вже спроквола повертав за течією, де відкривалися сині простори Евксинського Понту. Наздоганяв важкі, навантажені зерном галери, ліниво напинав вітрила, й раби стомлено піднімали весла, радіючи хоч короткому перепочинку. Попереду ж далекий і небезпечний шлях, бурі, вузькі протоки, на берегах яких живуть напівдикі варвари, гострі підводні скелі, об які вітер розтрощив уже не один корабель.

Агала вабили морські простори, він мріяв про далекий Мілет. Понтакл казав, що більшого й красивішого міста нема в усьому світі й що навіть Ольвія порівняно з Мілетом все одно, що пшенична зернина проти оливки.

Агал не вірив Понтаклові — знав, як тужив старий грек за Мілетом. Навіть величний біломармуровий ольвійський храм Аполлона Простата, за твердженням Понтакла, був гіршим од мілетського. Звичайно, це казка, проте Агал розумів грека — як часто йому снилися степи за Борисфеном і тисячні табуни: білі коні пили річкову воду, іржали й мчали кудись у степ, витолочуючи соковиту весняну траву, білі, з темними, блискучими, вологими очима, молоді коні, красивіших за яких нема у скіфських степах.

А може, й справді десь є такі ж білі табуни?

Ще дід розповідав Агалові, що там, де сходить сонце, далеко-далеко, куди не потрапляв ніхто з їхнього роду, тече серед степів ріка ще ширша й повноводніша за Борисфен, але й це, либонь, була казка, бо хіба може існувати га світі більша й могутніша ріка?..

Греки, правда, казали, що десь за Понтом Евксинським в полудневих краях вливається в море ріка, до витоків якої ще не допливала жодна людина, що вода в тій ріці каламутна й живуть в ній зубаті дракони, котрі пожирають людей. Ріка та буцімто не замерзає, і тамтешні люди ніколи не бачили снігу.

Агал вірив і не вірив тим байкам, бо хіба можуть бути такі ріки, щоб узимку не замерзали?

Понтакл твердив, що сонце над тією каламутною річкою стоїть завжди високо. Певно, так забажалося

богам, проте Агал тільки посміхався: хіба існують боги могутніші за їхніх — скіфських? Навіть сам Зевес не може помірятися з ними силою, дарма що греки спорудили йому великий храм в Ольвії. Скіфські боги живуть і кочують степом разом з людьми, вони завжди поруч, коли їх добре попросити, вони женуть дощ чи, навпаки, розсіють хмари, втихомирять злих духів і вилікують недужого.

Агал знав, чому його боги могутніші за грецьких. Бо ті мають владу лише в Ольвії, оточеній товстими стінами, може, ще над навколишніми степами, де греки вирощують виноград та пшеницю, а далі починаються володіння його богів, і нема їм кінця, хіба, либонь, далеко на півночі, де починаються степи й починаються густі ліси і де живуть зовсім інші племена, котрі полюють на диких звірів і продають скіфам бджолиний мед та хутра...

Агал заплющив очі й уявив собі цей ліс: суціль дуби з широкими галявинами, певно, гарно ходити таким лісом у літню спеку — пахне медовими травами, а не гірким полином, прохолодно, щечечуть птахи, й дерева шепечуться між собою.

Колись він обов'язково подасться до справжнього лісу, побачить лісові квіти й почує розмову дубів...

Все на землі гарне й красиве. Он як чайки скиглять і кидаються в теплу воду лиману...

Біля берега в гавані, за високою міською стіною, стоять на причалі грецькі галери із спущеними вітрилами, вони прийли до Ольвії сьогодні вранці. Раби зносять вузькими дерев'яними східцями амфори з терпким вином та оливковою олією. Агал чув, що на одному із

суден привезли дві мармурові статуї для ольвійських храмів і що робили їх у самих Афінах. Хлопець хотів якнайшвидше побачити це мармурове диво. Він міг годинами дивитися на статуї: не вірилося, що таку красу створено людськими руками.

Які ж то проникливі очі, котрі побачили в безформній мармуровій брилі живого бога, що, здається ось-ось зійде з важкого п'єдестелу й змішається з натовпом поважних греків у довгих білих хітонах.

Мармуровий одяг на статуї легкий, спадає з плечей невимушено, й вітер наче ворушить його зборки...

Агал сів між бійницями стіни, звисивши ноги, взуті в грецькі сандалії з довгими вузькими ремінцями. Стіна довкола Ольвії як дорога, принаймні ширша за бічні міські вулиці, і висока: одразу попід нею глибокий яр. Здається, нема в світі сили, яка б здолала цей неприступний мур. Колись підступали до фортеці війська македонського царя, котрий прославився багатьма перемогами, а Ольвія вистояла, її стіни завтовшки у два Агалових зрости, їх не могли пробити навіть потужні облогові машини. Ольвіюполіти й досі пишуться цим, і варто якомусь купцеві з Херсонеса чи Пантікапея похвалитися величчю свого міста, як вони зневажливо знизують плечима: може, якийсь із храмів там і більший за наш, але хто може виміряти відвагу ольвійських громадян? Нащадків тих, перших, хто ступив колись на ці дикі береги й тулився попервах у землянках. Так, на місці квітучої Ольвії були землянки, не існувало ні стін, ні сторожі, і диких кочівників стримували тільки відвага та упертість перших поселенців.

Агал знав, що дикими кочівниками греки називали

його предків, що й досі дехто не дуже шанобливо ставиться до його одноплемінників, проте часи змінилися, і хто не знає тепер, що хліб і шкіри, якими завантажуються трюми афінських галер, ольвіополіти купують у скіфів, що без кочівників місто не проіснувало б і року. І от він, Агал, племінник скіфського царя, але варвар в очах деяких зарозумілих греків, сидить отут-от на ольвійській стіні й зодягнутий так, що не відрізниш від місцевих знатних юнаків...

Раніше скіф міг потрапити до Ольвії тільки як раб, раби-скіфи є тут і тепер, так само, як і раби-греки є у скіфських вельмож... Що вдієш, така вже доля!.. Потрапив у полон, заборгував — і продали в рабство, тягни довічне ярмо, як худоба, і ніхто не визнає тебе людиною.

Агал скочив на ноги й сперся на зубець стіни. Він вдячний богам, які вторували йому інший шлях. Засміявся голосно, радісно й простягнув руки назустріч степовим вітрам: тіло стало легким, майже невагомим, здавалося, зроби крок — і вітер підхопить тебе, як птаха, і понесе над степовим безмежжям, здіймаючи все вище до хмар.

А внизу біля воріт перемовлялися вартові-греки. Їм набридла одноманітна служба, липнева спека, степові гіркі пахощі, бо звикли зовсім до іншого і гадають, буцім ніщо на світі не пахне краще за підсмажене м'ясо та біле вистояне вино. Правда, поки вино довезуть із Греції в амфорах, воно перебовтається, однак все ж смачніше од херсонеського. А може, це тільки здається ольвіополітам? Вони гудять солодке таврійське вино просто за звичкою, аби хоч трохи принизити сусідів.

Віта притиснулася, буцім випадково, коліном до Хаблакової ноги. І відразу відсахнулася.

— Ти розумний і все знаєш.

— Кожного дня рахувати доводиться, — ствердив капітан. — Така вже звичка.

— Гарна звичка.

— А хто ж другий у Рози? — капітан повернув розмову в потрібне русло.

— Роботяга... Звичайний шофер, пусте.

— Досвідчений шофер знаєш скільки має! Якщо на автобусі чи дальні рейси...

— І Роза так каже.

— Все розуміє.

— Роза — практична! — зітхнула Віта так, наче сама нічого не розуміла в житті й усі обводили її навколо пальця.

— До шофера схиляється?

— Не знаю.

— От що, — перегнувся через стіл Хаблак, удавши, що ця думка тільки-но майнула в нього, — запроси свою Розу з шофером, десь повечеряємо. Ти до котрої сьогодні?

— До сьомої.

— Ну й добре, я подзвоню після шостої. Телефон у перукарні є?

Віта записала на паперовій серветці.

— А ти настирливий, — мовила схвально.

— Я на тебе оком відразу накинув, — зізнався Хаблак. — Коли тільки зазирнув до вас. Дивлюсь, така симпатична й кирпата.

— Кирпата, — скрушно зітхнула Віта, і капітан збагнув, що це — одна з найбільших її життєвих прикростей.

— Кирпата — це чудово! — вигукнув із захватом. Дівчина підвелася з жалем.

— Час іти, і так уже забарилися.

— У вас стільки майстрів...

— Старі й сердиті.

— Переб'ються.

— Сьогодні переб'ються, — погодилась Віта. — Та все ж лятимуться за запізнення.

Провівши дівчину, Хаблак поїхав до управління. Каштанова не було, подався до прокуратури, не було й Зозулі. Хаблак подумав, що лейтенант мав би вже впоратися, — подзвонив до видавництва й попросив Данька навідатися через півгодини до карного розшуку. Він розрахував правильно, Зозуля з'явився хвилин через п'ятнадцять: розчервонілий і чомусь схожий на яскраво розмальовану дитячу ляльку. Поклав перед Хаблаком маленьке фото, витягнуте з особистої справи, доповів:

— Розалія Володимирівна Ютковська. Перукарка. Сусідка по дачі впізнала її. Ось акт впізнання.

З фотографії дивилася справді вродлива дівчина, хоч знімок був і неякісний. Видовжене обличчя на довгій шиї, покаті плечі й великі, видно, темні очі. І сміливий погляд. Така обпече, лише зиркнувши.

Хаблак попросив лейтенанта принести ще кілька фотографій жінок, розклав їх на столі, скоро з'явився Данько, капітан підвів його до столу, попросив подивитися уважно; може, з котроюсь довелося зустрічатись...

— Гадаєте? — Дробаха спідлоба зиркнув на Загорулька — Ну-ну... А є люди, які бачили вас у літаку. Пам'ятаєте, ви ще віталися в Жулянах з одним знайомим?

— Провокація, — спокійно відрізав Загорулько, але Хаблак помітив, як сіпнулася в нього нижня губа

— Не кидайтесь словами, Сидоре Семеновичу. Можу влаштувати ставку віч-на-віч?

— Знаю я вас, усе організуєте... — Загорулько втратив витримку. — Ви мені чужих гріхів не пришивайте. Нічого у вас не вийде.

— А скажіть, Загорулько, — обірвав його Дробаха, давно ви стали Загорульком?

— Жартуєте?

— Для чого ж? Ось довідка про загибель Сидора Семеновича Загорулька. Паспорт у вас, правда, новий, а ось у військовому квитку фотографію переклеєно. Маємо акт експертизи. Може, назвати ваше справжнє прізвище? Ми знайшли його по відбитках ваших пальців. Іван Васильович Коцюба. Ви відбували покарання, потім повернулися до бабці в Первомайськ. Там познайомились з сусідом Сидором Семеновичем Загорульком. Ось і фото справжнього Загорулька...

— Ви мені ще портрет папи римського підсунете...

— Досить! — Очі в Дробахи стали колючими. — Досить розігрувати комедію. А втім, нам ваші зізнання й не потрібні: вас повністю викрили свідки й документи. Ваш батько, Василь Свиридович Коцюба, директор одного з одеських гастрономів, був засуджений...

— Не треба... — підняв руки, буцім захищаючись, Сидір Семенович. — Я зізнаюсь...

Обличчя в нього взялося зморшками, це сталося одразу — за кілька секунд він постарів на багато років.

Хаблак подумав: невже так спотворює людину жах? Смертельний жах, від якого стискається серце й паморочиться голова... Чомусь йому видалося, що Сидір Семенович зараз закричить чи застогне, але той лише ковтнув повітря.

Хаблак узяв графин з водою, але Коцюба заперечливо помахав рукою й потягнувся до пачки сигарет на столі.

Дробаха присунув до себе чистий аркуш паперу.

— Почнемо! — гостро зиркнув на злочинця. — Отже, ви зізнаєтесь...

Літературно-художнє видання

Серію “Український детектив”
засновано 2009 року

САМБУК Ростислав

СКІФСЬКА ЧАША

Головний редактор Богдан Будний
Редактор Надія Мицюк
Обкладинка Ростислава Крамара
Комп’ютерна верстка Ірини Демків

Підписано до друку 10.07.2010. Формат 70х92/32.
Папір офсетний. Гарнітура Galleon. Умовн. друк. арк. 16,07.
Умовн. фарбо-відб. 16,07.

Видавництво “Навчальна книга – Богдан”
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м.Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48; 52-19-66
publishing@budny.te.ua, office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

ISBN 9789661011358

9 789661 011358